

Fuar, kitap, devlet

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Yeni bir kitap fuarı daha başlıyor. Her şeyin saman alevi gibi parlayıp söndüğü, hiçbir şeyin kalıcılışamadığı bir toplumda ve düzende bir fuarın ortak belleği oluşturan öğelerden birisi olması sevindirici. Hele bunun kitap

gibi netameli bir konuda yaşanması daha da sevindirici. Ama, niçin ve kimin için sevindirici?

Bu sorunun yanıtı yok. Hayatını kitapla kalem arasında geçiren insanlar için bu böyle. Bir anlamda, onlar için bir eğlence ve tanışıklık ortamı doğuyor. Ama acaba kitap fuarı.o konuya ilgisi olmayan, uzakta kalan insanları da etkiliyor mu? Gene, 'aydınlar', kitabın toplum ve insan için önemli olduğunu düşünenler bunun böyle olmasını istiyor. Bir anlamda kitap fuarını birçok kesim ve kişi toplumsal işlevi olan bir kurum diye görüyor. Bu gerçekten böyle mi? Kitap-bilgi-eğitim ilişkisinin ötesinde kitabın bir anlam ve önemi var mı?

Var. Okuma, bilgi edinmenin ötesinde bir süreçtir. Hatta şimdi değineceğim 'gerçek' öneminin yanında, kitabın yararlılık bağlamındaki etkinliği yok denecek kadar azdır ve hatta anlamsızdır. Çünkü, kitap ve

okuma her şeyden önce okuma eylemini gerçekleştiren insan teki dünyanın bütünlüğünü tek başına algılamakta, onu yargılamakta, onunla hesaplaşmaktadır. Bir odanın sessizliği ve boşluğu içinde oturmuş kitap okuyan kişi artık bireydir. O birey gerektiğinde kendisine de karşı çıkan bir varlıktır, kendisiyle de çatışmaktadır. Bu, kolay oluşan bir süreç ve sonuç değil. Çünkü her okuma böyle bir işleve doğru açılmıyor. Bu, eleştirel okuma sadece okuma - yazma bilmekle de gerçekleşmiyor. Okumanın içselleştirilmesini gereksiniyor.

Türkiye bu gerçeği yakaladı mı bilinmez? Tanzimat döneminde yayımlanan ilk gazetelerin, ilk tefrika romanların önemi buydu. Bir toplumda yaşayan insanlar ilk kez bir odanın boşluğunda kendileriyle ve bambaşka bir dünyayla yalnız kalıyordu. Aradan geçen sürede, yani bugün nerede durduğumuz kuşku. Öncelikle, basının konumu ve insanların neler okuduğu sorunu var. Renkli basının insanı uyuşturan gerçeğini göz ardı etmemek gerekiyor. İkincisi, televizyonun bu işlevi üstlenip üstlenemeyeceği sorunu duruyor karşımızda. Nihayet okul sisteminin derin ve karmaşık sorunlarını biliyoruz. Okuma - yazma bilmeyen, sadece 'harfleri birbirine çarpan' bir kitle bugünkü lise öğrencileri. Kitap, şu sıralarda bu ıssızlık içinde.

O zaman akla örneğin Kültür ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın yapabilecekleri geliyor. Yeni bir eğitim

programının oluşturulması gibi çabalardan vazgeçtim. O bambaşka bir kalkışmanın sonucu. Elde edilmek istenen amaca varmaksa apayrı bir sorun. Her şeyi nicelik düzeyinde görmüş, nitelik meselesini algılayamamış, eğitimi ve eleştireliliği iktidarın dolayısıyla da devletin en büyük tehdidi olarak görmüş bir zihniyet bu değişikliği sağlayamaz. Fakat belki sorunun ne kadar kapsamlı olduğunu gören yeni burjuvazinin kurduğu orta eğitim okulları bu kısıtlamayı derece derece aşmaya yardım edebilir. Tabii, bir de Kültür Bakanlığı'nın yapabilecekleri var.

O kurumda uzun yıllar görev yaptığım ve bu konuda birçok projeyi hazırladığım başında bulunduğum için biliyorum. Kültür Bakanlığı kitap piyasasını mutlaka özerk bir anlayış ve yapı içinde desteklemek zorundadır. Kendisi yayın yapmaktan ya vazgeçmeli ya da onu çok kısıtlı ve sadece altına onun girebileceği projelerle sınırlandırmalıdır. Bir bakanlık bir toplumun tüm kitap sorununu merkezi bir anlayışla istese de çözemez. Ama daha bir tek klasiğin çevrilmediği bir toplumda aynı bakanlık kendi dışındaki kurumlarla mesela Fransa'daki gibi, bütünleşmeyi bilmeli, kendi iktidarını onlara devredilmelidir.

Kitabın saltanatı asıl o zaman başlayacak ve sanıldığının tersine devlet iktidarına asıl o zaman kavuşacaktır.